

Minister Funduszy i Polityki Regionalnej

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

Warszawa, data: 25 czerwca 2024 r.

znak sprawy: DPP-VI.054.2.2024

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu RP

Dotyczy: odpowiedzi na interpelację nr 3124 Pana Posła Daniela Milewskiego w sprawie efektywności wsparcia rozwojowego w województwach Polski Wschodniej

Szanowny Panie Marszałku,

Odpowiadając na interpelację, przedstawiam następujące informacje.

Pytanie nr 1: Jak rząd ocenia skuteczność dotychczasowych działań wsparcia rozwojowego w województwach wschodniej Polski?

Przeprowadzone ewaluacje dowodzą tego, że dotychczasowe dwie edycje programu na rzecz rozwoju Polski Wschodniej, finansowane ze środków UE (tj.: Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 oraz Program Operacyjny Polska Wschodnia 2014-2020) przeciwdziałają marginalizacji tego makroregionu. Dzięki interwencji programów pozytywne zmiany są widoczne w szczególności w takich obszarach jak: gospodarka, rynek pracy, przedsiębiorczość oraz transport.

Powyższe programy pozytywnie wpływają na stymulowanie konwergencji całego makroregionu względem regionów UE. W 2007 r. poziom PKB *per capita* w województwach Polski Wschodniej wyniósł 37-42% średniej UE i wzrósł do 2019 r. do 50-52% średniej UE, a w 2022 r. wyniósł już 54-59% średniej UE¹. Makroregion zatem "dogania" (w ramach procesu konwergencji) pozostałe regiony UE, natomiast modele makroekonomiczne potwierdzają, że programy dla Polski Wschodniej przyczyniły się do tej zmiany. Dzięki wsparciu z polityki spójności poziom PKB w Polsce Wschodniej w latach 2019-2023 wzrósł o 9,6%.

¹ Dane: EUROSTAT.

Na rynku pracy również zidentyfikowano pozytywne zmiany. Oddziaływanie programów dla makroregionu przyczyniło się do powstania nowych miejsc pracy – ponad 7 tys. nowych etatów.

Dzięki interwencji poprawiła się również sytuacja w obszarze przedsiębiorczości w całym makroregionie. W okresie 2009-2019 w makroregionie zwiększyła się wartość następujących wskaźników:

- liczba podmiotów gospodarczych – o 18%;
- liczby pracujących w przedsiębiorstwach – o 10%;
- nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw – o 64%;
- ponad 5 – krotnie nakłady na B+R;
- produktywności pracy – o 46-55% (w zależności od województwa);
- wynagrodzeń w przedsiębiorstwach – o 60-67%;
- przychodów MŚP z eksportu – o blisko 100%².

W zakresie wsparcia przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej należy również wskazać na pozytywne efekty wdrażania instrumentu *Przedsiębiorcza Polska Wschodnia – Turystyka* (zakończony 31 marca 2024 r.) finansowanego ze środków krajowych, których dysponentem jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego (obecnie Minister Funduszy i Polityki Regionalnej). W ramach instrumentu udzielono 1 136 pożyczek przedsiębiorstwom prowadzącym działalność w branży turystycznej i branżach pokrewnych w Polsce Wschodniej. Utworzono również 445 miejsc pracy. Łączna wartość umów wyniosła: 219 785 402 zł.

Programy dedykowane wsparciu Polski Wschodniej wpływają także na poprawę dostępności transportowej makroregionu, która jest istotnym czynnikiem rozwoju i przeciwdziałania marginalizacji. Do tej pory, w ramach obu powyższych programów, wybudowano i przebudowano 511 km dróg oraz 23 obwodnice miast. Z kolei w ramach transportu miejskiego, środki programów umożliwiły:

- zakup ponad 700 jednostek taboru komunikacji miejskiej (tramwaje, autobusy, również nisko i zeroemisyjne, trolejbusy);
- budowę 13 obiektów Bike&Ride oraz Park&Ride;
- instalację 24 komponentów inteligentnych systemów transportowych.

Wyraźnie pozytywne efekty osiągnięto również w zakresie wsparcia infrastruktury kolejowej. W ostatnich latach przebudowano i unowocześniono 10 dworców kolejowych, zmodernizowano 540 km linii kolejowych i poprawiono bezpieczeństwo na 100 przejazdach kolejowo – drogowych.

Pytanie nr 2: Jakie konkretne działania podejmuje rząd w celu zwiększenia poziomu inwestycji prywatnych w regionach wschodniej Polski?

² Na podstawie raportów: *Ocena wpływu realizacji polityki spójności w ramach NSRO 2007 2013 na rozwój społeczno-gospodarczy Polski za pomocą ilościowego modelu ekonomicznego* (2016) oraz *Ocena wpływu realizacji polityki spójności na kształtowanie się wybranych wskaźników makroekonomicznych na poziomie krajowym i regionalnym za pomocą modelu EUImpactMOD* (2019).

W programie *Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027* (trzecia edycja wsparcia makroregionu Polski Wschodniej, dalej: FEPW) przewidziano wsparcie konkurencyjności i innowacyjności firm. Budżet zarezerwowany na ten cel to 500 mln EUR. Szczegółowe działania przedstawiono poniżej:

- **1.1. Platformy startowe dla nowych pomysłów: 100 mln euro**
Wsparcie skierowane do osób z pomysłem na innowacyjny biznes, które chcą założyć i prowadzić swoją firmę w Polsce Wschodniej;
- **1.2. Automatyzacja i robotyzacja w MŚP: 100 mln euro**
Wsparcie pomoże firmom zmienić model prowadzenia działalności gospodarczej w oparciu o rozwiązania Przemysłu 4.0. Kompleksowe wsparcie zostanie przeznaczone na audyt technologiczny, a następnie wdrożenie wypracowanych rozwiązań, w tym przeszkolenie pracowników;
- **1.3. Gospodarka o obiegu zamkniętym w MŚP: 100 mln euro**
Wsparcie pozwoli firmom przygotować nowy model biznesowy, który będzie wykorzystywał założenia gospodarki o obiegu zamkniętym. Wprowadzone zmiany przede wszystkim pomogą zmniejszyć koszty działalności poprzez bardziej racjonalne zarządzanie zasobami, w tym odpadami, zmniejszenie emisji CO₂, oszczędności związane ze zużyciem energii i surowców;
- **1.4. Wzornictwo w MŚP: 100 mln euro**
Wsparcie skierowane do małych i średnich przedsiębiorstw będzie obejmować przeprowadzenie audytu wzorniczego firmy, wypracowanie strategii zmian, a następnie ich wdrożenie. Pomoże to podnieść innowacyjność i konkurencyjność przedsiębiorstwa;
- **1.5. Pożyczki na rozwój turystyki: 100 mln euro**
Zaplanowano możliwość wsparcia pożyczkowego dla przedsiębiorców z Polski Wschodniej działających w branży turystycznej i pokrewnych. Preferencyjne wsparcie będzie oferowane tym przedsiębiorcom, których inwestycje są komplementarne do produktów turystycznych (szlaków turystycznych) powstałych w ramach działania 5.1. *Zrównoważona turystyka* FEPW.

Finansowanie inwestycji przedsiębiorstw możliwe jest również ze środków programu *Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027* (FENG). W ramach Priorytetu 1. *Wsparcie dla przedsiębiorców* udzielane będzie kompleksowe wsparcie projektów obejmujących następujące moduły: B+R, wdrożenie innowacji, infrastruktura B+R, cyfryzacja, zazielenienie przedsiębiorstw, internacjonalizacja, kompetencje. W ramach priorytetu 2. *Środowisko przyjazne innowacjom* oferowane będzie wsparcie polegające na wzmacnianiu potencjału instytucji otoczenia biznesu takich jak akceleratory, klastry, instytucje badawcze, szerokie wsparcie start-upów oraz rozwój przedsiębiorstw rozpoczynających działalność innowacyjną - Innovation Coach. Z kolei w ramach Priorytetu 3. *Zazielenianie przedsiębiorstw* możliwe jest dofinansowanie projektów przyczyniających się realizacji celów Europejskiego Zielonego Ładu, w tym neutralności klimatycznej, zielonej transformacji gospodarki i zrównoważonego rozwoju. Oferta skierowana do przedsiębiorstw obejmuje m.in. zielony fundusz gwarancyjny, kredyt ekologiczny.

Pytanie nr 3: Czy istnieją plany rządu na rzecz zahamowania odpływu osób młodszych i lepiej wykształconych z obszarów wschodniej Polski? Jakie są te plany?

W programie FEPW przewidziano działanie 1.1 *Platformy startowe dla nowych pomysłów*, które jest skierowane do osób z pomysłem na innowacyjny biznes. Platformy startowe dla nowych pomysłów zostały zaprojektowane jako instrument wsparcia rozwoju przedsiębiorczości startupowej w Polsce Wschodniej i adresują kilka istotnych wyzwań rozwojowych, z którymi boryka się makroregion w obszarze innowacyjności i konkurencyjności. Interwencja służy przede wszystkim niwelowaniu barier powstrzymujących przedsiębiorczych, często dobrze wykształconych ludzi przed zakładaniem firm w makroregionie, ułatwianiu im gospodarczego wykorzystania nowych pomysłów i sprzyjaniu tworzeniu nowych innowacyjnych i technologicznych przedsiębiorstw typu startup.

Na powyższy instrument przewidziano w programie kwotę 100 mln EUR, dzięki czemu zakłada się, że w makroregionie Polski Wschodniej powstanie ok. 1200 nowych technologicznych startupów w większości założonych przez młode przedsiębiorcze osoby.

Należy również podkreślić szereg interwencji przewidzianych w programie FEPW ukierunkowanych na podnoszenie jakości życia mieszkańców Polski Wschodniej np. w zakresie:

- inwestycji transportowych (działania: 3.1. *Zrównoważona mobilność miejska*, 4.1. *Infrastruktura drogowa*, 4.2. *Ponadregionalna infrastruktura kolejowa*),
- inwestycji w inteligentne sieci elektroenergetyczne (działanie 2.1. *Dystrybucja energii*),
- zazieleniania i adaptacji miast do zmian klimatu (działanie 2.2 *Adaptacja do zmian klimatu*),
- wsparcia powstawania produktów (szlaków) turystycznych (działanie 5.1. *Zrównoważona turystyka*).

Ponadto jednym z działań mających na celu zbadanie zjawiska depopulacji będzie realizowany w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 projekt dotyczący wypracowania rozwiązań służących przeciwdziałaniu migracji osób młodych z terenów dotkniętych depopulacją. W projekcie szczególna uwaga zostanie poświęcona obszarom strategicznej interwencji, czyli terenom obejmującym regiony Polski Wschodniej oraz gminy zagrożone marginalizacją i miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Za realizację tego projektu będzie odpowiadał Departament Polityki Demograficznej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Celem głównym projektu jest wypracowanie rozwiązań programowych (systemowych) i legislacyjnych, w tym instrumentów rynku pracy, a także stworzenie systemu zachęt skierowanego do osób młodych, do pozostawania na terenach dotkniętych depopulacją. Wypracowanie rozwiązań odbędzie się na podstawie wyników diagnozy przyczyn migracji osób młodych z tych terenów uwzględniającej czynniki, które mogą wpłynąć na chęć pozostania, powrotu lub napływu na te tereny. Wypracowane w projekcie rozwiązania mają stać się podstawą do określenia kierunków działań dla przedstawicieli administracji rządowej do przeprowadzenia zmian systemowych w politykach publicznych na szczeblu centralnym, w celu zmniejszenia skali migracji osób młodych z terenów dotkniętych

depopulacją. Na realizację tego projektu przeznaczono 7 mln PLN ze środków EFS+ i będzie on realizowany w latach 2024-2027.

Pytanie nr 4: W jaki sposób rząd zamierza poprawić poziom przedsiębiorczości w województwach wschodniej Polski?

Przedsiębiorcy z Polski Wschodniej mają możliwość dofinansowania swoich przedsięwzięć ze środków programu FEPW oraz FENG. Informacja dotycząca zakresu wsparcia została przedstawiona w odpowiedzi na pytanie nr 2.

Ponadto wsparcie na rzecz przedsiębiorczości dostępne jest także ze środków programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027. Program dofinansowuje podnoszenie kwalifikacji, a także rozwój ekonomii społecznej.

Pytanie nr 5: Czy istnieją konkretne programy rządu mające na celu wsparcie innowacyjności w regionach wschodniej Polski?

Przedsiębiorcy z Polski Wschodniej mają możliwość sfinansowania innowacyjnych projektów ze środków programu FEPW oraz FENG. Informacja dotycząca zakresu wsparcia została przedstawiona w odpowiedzi na pytanie nr 2.

Są to dwa krajowe programy współfinansowane ze środków Unii Europejskiej, dla których funkcje instytucji zarządzającej pełni Minister Funduszy i Polityki Regionalnej. Ponadto istotnym źródłem finansowania inwestycji i konkurencyjności przedsiębiorstw są środki programów regionalnych, którymi zarządzają marszałkowie województw.

Pytanie nr 6: Jakie środki rząd zamierza podjąć w celu wyrównania różnic w rozwoju między podregionami województw wschodniej Polski?

Program FEPW przewiduje wsparcie m.in.: miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz miast subregionalnych z podregionów z najwyższą kumulacją gmin zmarginalizowanych. Miasta te mogą być beneficjentami projektów m.in.: w działaniu 2.2. *Adaptacja do zmian klimatu* oraz działaniu 3.1. *Zrównoważona mobilność miejska*. Wsparcie FEPW stwarza średnim miastom możliwość kompleksowego rozwoju w zakresie organizacji transportu zbiorowego oraz dostosowania infrastruktury miejskiej do zmian klimatu.

Ponadto, w programie FEPW przewidziano działania: 4.1. *Infrastruktura drogowa* (drogi wojewódzkie), 4.2. *Ponadregionalna infrastruktura kolejowa* (linie kolejowe i dworce), które również przyczyniają się do niwelowania dysproporcji rozwojowych między podregionami.

Pytanie nr 7: Czy rząd przewiduje zwiększenie alokacji środków na rozwój infrastruktury w regionach wschodniej Polski? Jeśli tak, to w jakim zakresie?

W ramach programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 przewidziano wsparcie inwestycji w infrastrukturę transportową (łącznie: 1,54 mld EUR) i energetyczną (120 mln EUR) oraz turystyki (140,4 mln EUR). Nie można wykluczyć, że podane kwoty alokacji będą podlegały modyfikacjom na kolejnych etapach wdrażania programu.

Aktualnie prowadzone są prace koncepcyjne związane z kształtem polityki spójności w perspektywie finansowej UE 2028-2034. Można przyjąć, że efektem tych prac będą kolejne środki na wsparcie infrastruktury w Polsce Wschodniej.

Pytanie nr 8: Jakie działania podejmuje rząd w celu poprawy jakości zasobów ludzkich w województwach wschodniej Polski?

Głównym programem, który inwestuje w poprawę jakości zasobów ludzkich jest program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027. Do jego celów należy m.in.:

- wspieranie procesu uczenia się przez całe życie, w tym kompetencji cyfrowych osób dorosłych;
- rozwój potencjału instytucji działających w sferze integracji społecznej, usług społecznych i ekonomii społecznej;
- budowanie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

Jedną z kluczowych inicjatyw, która realizowana jest w powyższym programie są Kluby Rozwoju Cyfrowego. Mają to być ośrodki aktywizacji cyfrowej lokalnej społeczności (w szczególności osób dorosłych), tworzone przez gminy. Celem funkcjonowania Klubów będzie rozwijanie świadomości i chęci wejścia w „świat cyfrowy”, korzystania z komputera i internetu, a także pomoc w nabywaniu umiejętności, aby robić to w sposób bezpieczny. Edukatorzy, zatrudnieni w Klubach, będą udzielali doraźnych porad, dotyczących zgłaszanych problemów i potrzeb (np. jak wysłać pismo do urzędu przez ePUAP czy skorzystać z e-recepty), a także będą prowadzili szkolenia w zakresie podstawowych umiejętności cyfrowych. Szczególny nacisk edukatorzy będą kładli na wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym – czyli m.in. mieszkańców obszarów wiejskich, osób starszych czy osób z niepełnosprawnościami lub szczególnymi potrzebami. Podniesienie poziomu kompetencji cyfrowych w społeczeństwie będzie skutkowało m.in. lepszym dostępem do różnego rodzaju e-usług (np. możliwość załatwienia sprawy urzędowej przez internet, bez konieczności dotarcia do urzędu), dalszego kształcenia (dzięki możliwości skorzystania z dostępnych na rynku szkoleń on-line), a także otworzy lepsze możliwości zatrudnienia (kompetencje cyfrowe w wielu zawodach są niezbędne). Jest to przedsięwzięcie ogólnopolskie, z którego będą mogły skorzystać wszystkie gminy, również w województwach Polski wschodniej.

W powyższym programie realizowane są również zagraniczne mobilności edukacyjne uczniów i kadry edukacji szkolnej, a także uczniów i absolwentów oraz kadry kształcenia zawodowego. Wyjazdy zagraniczne realizowane są na zasadach określonych dla programu Erasmus+ i stanowią jego uzupełnienie. Uczestnikami projektów z zakresu edukacji szkolnej może zostać kadra pedagogiczna szkół i placówek systemu oświaty oraz uczniowie szkół publicznych i niepublicznych, znajdujący się w niekorzystnej sytuacji. Natomiast w projektach z sektora kształcenia zawodowego mogą wziąć udział uczniowie, absolwenci oraz kadra kształcenia i szkolenia zawodowego. W wyniku realizacji projektów mobilnościowych uczestnicy podniosą swoje kompetencje kluczowe lub zawodowe. Jest to przedsięwzięcie ogólnopolskie, z którego będą mogły skorzystać wszystkie placówki, również w województwach Polski Wschodniej.

Ze środków EFS+ w programach regionalnych, zarządzanych przez poszczególne urzędy marszałkowskie (w tym z obszaru Polski wschodniej), istnieje możliwość uzyskania dofinansowania wsparcia szkoleniowego pracowników. W tym zakresie obowiązuje system popytowy, czyli zgodny z potrzebami pracodawcy. Oznacza to, że co do zasady tematy szkoleń nie są definiowane z góry. Dofinansowanie szkoleń odbywa się przez Bazę Usług Rozwojowych – pracodawca wybiera z oferty dostępnej w Bazie szkolenie, które najbardziej odpowiada potrzebom jego pracowników, a następnie dostaje dofinansowanie. Wykonawcami szkoleń mogą być wyłącznie podmioty zarejestrowane w Bazie. Na tych samych zasadach, a więc w ramach systemu popytowego, ze szkoleń dostępnych w Bazie Usług Rozwojowych mogą korzystać osoby indywidualne zainteresowane podnoszeniem kompetencji lub uzyskiwaniem kwalifikacji z własnej inicjatywy. Wsparcie EFS+ w tym zakresie zaplanowane jest we wszystkich regionach, w tym z obszaru Polski Wschodniej.

Warto również wspomnieć, w kontekście EFS+, o takich inicjatywach jak Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji oraz działaniach mających na celu rozwój umiejętności podstawowych osób dorosłych. Są one wdrażane przez wszystkie województwa i mają na celu zwiększenie aktywności edukacyjnej tych osób dorosłych, które są najbardziej oddalone od systemu edukacji i nie uczestniczą w procesie uczenia się przez całe życie.

Z kolei w ramach programu FEPW możliwe jest sfinansowanie usług doradczych i szkoleniowych beneficjentów np. w Priorytecie 1. *Przedsiębiorczość i innowacje* oraz w Priorytecie 2. *Energia i klimat* (działanie 2.2. *Adaptacja do zmian klimatu*). Ponadto w Priorytecie 6. *Pomoc techniczna* przewidziano działania szkoleniowe i informacyjne dla potencjalnych beneficjentów i wnioskodawców, w tym finansowanie Akademii GOZ-Transformacji.

Pytanie nr 9: Czy istnieją strategie rządu na rzecz zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej obszarów wschodniej Polski? Jakie są główne założenia tych strategii?

Zagadnienia atrakcyjności inwestycyjnej kraju zostały określone m.in.: w *Strategii produktywności 2030*. Dokument wskazuje, że polityka inwestycyjna kraju stanowi strategiczne działanie realizujące następujące cele:

1. systemowe – zorientowane na zmianę starych specjalizacji gospodarczych na inne o wysokiej produktywności;
2. ilościowe – związane z poprawą wskaźnika intensywności inwestycji oraz wzrostem inwestycji przedsiębiorstw jako % PKB, a także udziału polskich przedsiębiorstw w nakładach inwestycyjnych w kraju.

Odnosząc się do Polski Wschodniej w dokumencie wskazano na zasadność poprawienia dostępności terenów inwestycyjnych oraz zlikwidowanie wykluczenia infrastrukturalnego makroregionu.

Z kolei w dokumencie wizyjnym pn. *Koncepcja rozwoju kraju 2050*, zwrócono uwagę, że transformacja energetyczna, zmiana modelu gospodarczego uwzględniającego konieczność ochrony kapitału naturalnego oraz zwiększający się poziom innowacyjności kraju będą znacząco wpływać na przestrzeń, a ich skutkami mogą być m.in.: potencjalne

zmiany lokalizacji bazy ekonomicznej i zajmowanie nowych terenów pod działalność gospodarczą. Aktualnie powyższy dokument podlega konsultacjom.

Ponadto kierunki priorytetowych interwencji (w tym inwestycyjnych) będą określone w Średniookresowej strategii rozwoju kraju. Aktualnie trwają prace nad założeniami tego dokumentu.

Pytanie nr 10: Jak rząd zamierza skuteczniej monitorować i oceniać efekty programów rozwojowych w województwach wschodniej Polski?

Projekty w ramach programów dla Polski Wschodniej podlegają stałej ocenie i monitorowaniu pod kątem jakości, skuteczności osiągnięcia celów i dotarcia do grup docelowych. System monitorowania inwestycji opiera się na odpowiednich wskaźnikach postępu rzeczowego, które są określone dla każdego z typów interwencji. Dla wszystkich wskaźników określono wartość pośrednią dla 2024 r. oraz docelową dla 2029 r. W przypadku działań infrastrukturalnych, w celu zapewnienia sprawnej i terminowej realizacji, inwestycje są monitorowane już od etapu przygotowania, a następnie podczas realizacji i rozliczania.

Dodatkowo, w ramach oceny efektów prowadzonych działań zaplanowano szereg badań ewaluacyjnych w ramach *Planu ewaluacji FEPW*. W dokumencie określono i umiejscowiono w czasie potrzeby/ cele badawcze, wynikające ze specyfiki i cyklu wdrażanych działań oraz ustalono zakres i sposób gromadzenia danych niezbędnych do realizacji badań. Efektem tego jest lista badań przewidzianych do realizacji wraz z harmonogramem.

W system monitorowania i ewaluacji włączeni są przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych, którzy jako członkowie Komitetu Monitorującego program mają zapewniony udział w monitorowaniu wdrażania oraz ocenie efektów programu FEPW. Zadania komitetu to m.in.: zatwierdzanie kryteriów wyboru projektów oraz ich zmian, zatwierdzanie planu ewaluacji oraz zmian w programie. Komitet analizuje m.in.: postępy w realizacji FEPW oraz w osiągnięciu celów pośrednich i końcowych, kwestie problemowe mające wpływ na wyniki FEPW i środki zaradcze, postępy w dokonywaniu ewaluacji, wyniki ewaluacji i w ewentualnych działaniach następczych, realizację działań w zakresie komunikacji oraz spełnienie warunków podstawowych i ich stosowania przez cały okres programowania.

Z poważaniem

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz

/podpisano elektronicznie/